

demandari queat. Miror vero P. E. ! alterum tuum quod subnectis monitum, ne scilicet me associem Theologis etſi primæ classis nil tamen, niſi tricas ſcholasticas ſomniantibus, quos noviffime in hoc ultimo quadrante Sæculi, XVIII. infurrexiſſe aſſeris, fideles ſcilicet in Chriſto defuncti P. Safferath interpretes novum Chriſti-fidelibus dogma elata voce obtrudere volentes. Miror, inquam, hocce tuum monitum, id enim non ex ore tuo profectum, ſed alienis labiis tibi communicatum eſſe judico; & an fallar, ediſſere; noſti enim tu in hujate Univerſitate Theologos ſive primæ, ſive ſecundæ classis (quos pro tuo genio diſpeſcere potes) Eximios nedum ſcholasticos, ſed & hiſtorico - ſcripturiſtico - dogmaticos, Græcos, ſi forſitan non perfecte Hebræos; noſti & ab hujate Facultate Theologica, ceu ſœcunda Matre (uti & ab aliis Facultatibus Univerſitatis Coloniensis) enutritos prodiſſe filios, qui aliis orbis chriſtiani Univerſitatibus, Academiis, ac Paleſtris diſpenſati Philoſophiam, Theologiam dogmaticam, ſcripturiſticam, chriſtiano - moralem, Hiſtoriam Eccleſiaſticam, Jus Canonicum, Jus Publicum, Jus Civile, Medicinam &c. cum maximo applauſu ac ineffabili Matris ſuæ exultatione explanarunt, ac etiamnum adhuc explanant. Non ſperem tuum mihi datum monitum a quodam filio hujus Matris tibi inſillatum eſſe; juſtam enim profecto querulandi cauſam dediffet Matri ſuæ: filium enutrivit & ipſe ſprevit me. Et cum venia, dum me mones, ne me aſſociarem Theologis, quos fideles dicis in Chriſto defuncti P. Safferath interpretes, quid per hoc vis indigitare? Ironice te hæc protuliſſe certe credo; an vis ſuggillare perſonam, aut Theologiam ejuſdem typis datam? non primum, illum enim in Chriſto defunctum ac cum honore ſepultum eſſe ipſemet lateris; vis proinde durtaxat ſuggillare ejuſdem opuſcula; cum Theologos primæ classis fideles P. Safferath interpretes dicas, probe ſciens illos opuſcula ejuſdem Theologiæ Auditoribus prælegere, ſed quid in hoc piaculi? forſ tibi non arrident ſingula in ejuſdem Tomis contenta? ſit hoc, illi, quos dicis interpretes, non jurarunt in ſingulas ſententias tomulis inſertas, ſicut nec tu juraſti in ſingulas hiſtorias prout illas delineatas habes in Patre Berti ex Ordine tuo. Theologos iſtos dicis novum Chriſti dogma elata voce obtrudere voluiſſe; ediſſere quodnam eſt illud dogma novum, ut novitatem hancce declinare ſciam? ſane nullum aſſignare poteris a Facultate hujate Theologica proſcriptum, canonizatum, quod reapſe canonizatione dignum haud erat.

Acquieſce igitur, E. P. ! plura vetant præſcripti limites. Pugna jam ceſſante Goliathi larvam exue, ac Jonathæ perſonam aſſume. Nunc iterum amicus eſto; authentiam Vulgatæ per Decretum Conc. Trid. declaratam uno ore profiteamur. Pro coronide unum & ego monitum ſubnecto: ſi Tu, vel alius quicumque plura ſcire deſideret quoad materiam ventilatam; loquere tantum, & audiet Servus tuus, loquere autem in lingua eruditorum ſcilicet latina; non vero vernacula; vide Diſſert. ſequentem. Loquere, ſed aperta fronte, facie neutiſquam larvata; loquere denique labiis puris, neutiſquam calumniolis; ſecus non respondebit Servus tuus; ſi uti ex Reſponſione ad ſupra citatos Anonymos colligere vales. Vive, vale.

|| ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ||

DISSERTATIO SECUNDA

Rectè, & providè per Regulam 4tam indicis Concilii
Tridentini reſtriſta eſt Facultas legendi
ſacra Biblia in Linguâ Vulgari.

Rectam, ac utilitate uberrimam hac in Tridentini Conſtitutione Providentiam, Sapienſiffime Domine Promotor! vindicare jubes contra incautos Criticos, quos novaturiendi Libido, & opinandi Philautia abripit. Mandatum tuum tam virili ſuſcipio animo, quam reverenti exoſculor. Hoc ad opus dum accingor non per Suarez, Duns Scoti, & Billuard authoritatem juraturus, ſed Episcoporum Conſilia, Pontificum, Conciliorum Decreta, Doctorum in Eccleſiâ, Patrumque Authoritatem amplexaturus, Novatorum contra insolentiam juſto Marte decertabo.

Cum verò iſthæc te authore ad providæ & juſtæ Criticæ Lancem à me exigantur, ne aded malevolus Novatorum more inferre auſim: ergò Scriptura ſolorum Latinorum Monopolium, ſanius, more Majorum inferam, non eſſe Novitatum receptaculum, ſed caſtæ & incorruptæ veritatis ſacrarium, — cœleſtem quoque parvulorum, ſed ſub Magiſtris, hæreditatem — fidele pupillorum, ſed ſub Tutoribus, Teſtamentum — Librum ſignatum contra Curioſitatis inutilis temeritatisque indaginem — apertum legitime interpretantium, & piè legentium — ſedulam & ſantam Depositorum apud ſe Dogmatum Cuſtodem.

Triplex

Triplex exinde fuit Dissertationis meae Partitio.

- 1mo: Lectio Scripturae sacrae non est omnibus, ac proin nec in Lingua vulgari ad salutem necessaria contra Quesnellum ejusque asseclas.
- 2do: Dantur rationes justae, & prudentes, cur Lectio Scripturae sacrae non permittatur passim omnibus contra eundem & Novatores.
- 3tio: Regula 4ta indicis Lectionem sacrae Scripturae non quidem absolute prohibens, sed nonnisi sub certis conditionibus permittens est Lex legitime lata, qua stante non est omnibus promiscue licitum legere Scripturam in lingua vulgari. Contra eundem ac modernos nova docendi, & omnia reformandi pruritu occupatos sciolos.

Omnia pro omnium salute suaviter disponens Deus, vel omnibus omni tempore sufficienter providit, vel non providit in eo, quod parvulis declaratione sermonis sui non lectione detur sanus Scripturae sensus, intellectus ac lumen, --- quod quanto tempore haeres parvulus -- sub Tutoribus Patris sit, ac porro ab iis ei Patris haereditas fideliter reservetur, -- quod parvulis annumeranda plebs indocta, prius lactetur, quam solidioribus cibis enutriatur, -- quod infirmi in fide valida expositione confortentur, -- quod panis spiritualis iis, qui pauperes spiritu sunt, & simul esurientes, per fideles à Deo constitutos Dispensatores provide ac opportuno tempore distribuatur, ne indigeant ii, & simul habeant, quo verè fatientur, quod palpanti in tenebris populo per eos, qui super Candelabrum positi, ut luceant, lux affundatur, non tenebris tenebrae addantur, ac demum populus Concionibus, Catechesibus, apostolicis institutionibus continuo elevetur, pascatur, nutriatur, confortetur conservetur. Si Primum.. ergò non omnibus indiscriminatim necessaria sacrae scripturae Lectio. -- vel non abundè per hoc providit? cur ergo Apostolis, eorumque Successoribus praedicatio, non scriptio, auditus non lectio mandatur? *Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. docentes eos servare omnia, quaecunque mandavi vobis?* a) Cur singillatim b) scribatur? ergo *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Quis ignorare se simulet, *quam speciosi pedes Evangelizantium pacem? Evangelizantium bona?* c) Quis sciscitabit? *nunquid non audierunt? & quidem in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terrae verba eorum* d) omnibus igitur, qui gentium simulacris nolunt assimilari: *aves habent, & non audiunt.* Manifestum erit Divinam providentiam pro cunctis gentibus in necessariis ad salutem rebus semper vigilasse, & vigilare adhuc, licet omnibus Scripturae Lectio indiscriminatim non permitteretur.

a) Matth. C. 28. v. 19. & 20.
b) ad Rom. 10. v. 17.
c) C. 10. v. 16.
d) C. 10. v. 18.

ARGUM. 2dum. Scripturae sacrae Lectio fuit omnibus, & est pluribus impossibilis, malignè igitur Quesnellus & Quesnelli asseclae concludunt: ergò *Lectio Scripturae est pro omnibus*; malignius statuunt: *utile & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni Personarum generi studere & cognoscere spiritum, Pietatem & Mysteria sacrae Scripturae.* -- Fuit impossibilis omnibus à mundi exordio usque ad tempora Mosis, qui initium scribendi Libros Divinos fecit. -- Fuit impossibilis gentibus praeter Judaeos reliquis usque ad tempora Ptolomaei, quibus versio Scripturae graeca prodiit. -- Fuit impossibilis ipsis etiam Judaeis, tum ob exemplarium raritatem, tum ob linguae post Captivitatem Vulgaris differentiam ab idiomate sacro originario. -- Fuit impossibilis Christianae Ecclesiae, quae primis temporibus aut caruit Evangelio, aut pluribus in Regionibus vernacula illius Versione. -- Fuit & est etiamnum impossibilis tum caecis, tum legendi ignaris, tum Libros vel comparandi facultate, vel legendi otio, vel legendi copia destitutis. -- Impia igitur profana, scandalosa à Clemente XI. sua in Constitutione: *Ungentus*, confixa Quesnelli Dogmata.

ARGUM. 3tium. Nullum extat praecipuum, nec adest naturae debitum, nec urget observantia & usus; ergo passim omnibus promiscue ad salutem non est necessaria sacrae Scripturae lectio. -- 1. praecipuum sive naturale, sive positivum legendae Scripturae necessitatem imponens, tam parùm à te & tuis asseclis assignari poterit, quam parùm viget obligatio aut traducendi scripturam, aut illam emendi vel habendi, vel literas discendi, haec enim triplex obligatio ad illud quaecunque praecipuum sequeretur. 2. debitum ex natura rei proveniens nullum esse tum probat ratio primò allata, tum Autoritas S. Augustini. e) Homo itaque *Fide, Spe & Charitate submixtus, eaque inconcussè retinens non indiget Scripturis, nisi ad alios instruendos*, quod luculentius, quod augustius ac contra Quesnelli vulpinam nequitiam accommodatius testimonium? 3. Usus denique nihil urgere demonstrat tum S. August. ibi pergens: *itaque multi per haec tria in solitudine sine codicibus vivunt*, tum Irenaeus f) scribens: *Quid autem, si neque Apostoli Scripturas quidem reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis, quam tradiderant iis, quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt multae gentes*

e) L. I. de Doctrina Christi C. 39. scrib.
f) L. 3. Adv. haer. ref. C. 4.

Barbarorum eorum, qui in Christum credunt sine caractere vel atramento scriptam habentes in cordibus suis per spiritum salutem & veterem traditionem custodientes. Idem etiam obtinet in Regionibus Americanis, ubi fideles & Neophiti sanctè vivunt, sine facta Bibliorum in idioma patrium versione. Etiam in plurimis Europæ Provinciis, Italiâ, maximè Hispaniâ & Germaniâ, quibus, quamvis Versiones Vulgares non desint, pluribus tamen eorum incolis, aut nullus, aut rarus usus est Lectionis Scripturæ; quin & Novatorum Lectio ad novum Testamentum vel unicè, vel præcipuè refertur; non item ad vetus, quantum libet Veritates etiam divinas complectens.

ARGUM. Iumum partis 2dæ. Inutilitas, insolentia & periculum in usu rei sunt rationes justæ & prudentes, ne passim omnibus permittatur rei usus; sed hæc tria per Lectionem scripturæ in lingua vulgari obviam occurrunt, si promiscuè omoibus permittantur; pro diversis igitur personarum Circumstantiis, temporumque crisi non solum non damnosum esse, ut obrudit Quænellus, & malefana Novatorum libido, sed sanæ ac providæ Patrum œconomix ac cautelæ correspondens, aliquos quandoque à sacræ Scripturæ Lectione retrahere. 1. *Inutilis* is, qui aut non perspiciunt sensum, aut distrahuntur in sensus oppositos, aut nudo verborum Cortici adhærent, nucleo Mysterii aut Doctrinæ neglecto. Infelix nimum id comprobât eventus curiosis & arrogantibus simul in Fœminis, quæ vanâ gloriâ ebrixæ præsumunt esse sacris in rebus arbitræ, utpote deceptu faciles ob inscitiam, pronæ ad alios deceptos putandos ob arrogantiam, prævalidæ ad seducendos etiam sapientes, prius in appetitu, dein in mente; id quod Divina affirmant Oracula: *Sexus, qui apostatare facit Sapientes*, pariterque in ipsius sapientiæ Divino Oraculo Salomone compertum est. Sexus est, qui trahit homines non eloquentiâ sermonis, sed oblectationis, ad unitatem carnis magis, quam spiritus privati. Idem in factum facile incidit verbosus Sophista, juvenili Philosophiæ, ac viribus ingenii nimis confidens Lector, qui Scripturarum arcana penetrare, & reconditos ibi thesauros detegere non novit; manet enim sua scripturis obscuritas, ut simul adoretur Majestas, manet earum Antilogia, ut captivati intellectus humilitas & in Christum obedientia necessariò commendetur; manet difficultas, ut rudiores erudientibus Doctoribus & Pastoribus eò faciliores aures accommodent; & quia hæc tria manent, simul patet, quam facilè curiosâ arrogantia Scripturæ sensus contorqueantur. 2. *Insolens*; si enim concedatur omnibus indiscriminatim, conceditur & profanantibus, nullâ id tamen alia viget in disciplinâ, & negatum adeo est hujusmodi ab ipsa gentilitate; ut testatur Hieronymus in Epist. ad Paulinum: *quæ sunt Medicorum, promittunt Medici, tractant fabrilis Fabri*: SOLA, scripturarum ars, quam sibi omnes passim vendicant, hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc Sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent, antequam discant. -- insolens eò magis, quo discendi perturbetur ordo divinitus præfixus *pro feminis*. g) *Mulieres taceant in Ecclesiis, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit, siquid autem volunt discere, domi viros suos interrogent.* -- Sic & h) mulier in silentio discat cum omni subjectione; docere autem mulieri non permitto. -- *Pro Rudibus* i) *Et enim cum deberetis Magistri esse propter tempus, rursùm indigetis, ut vos doceamini, quæ sint Elementa exordii Sermionum Dei, & facti estis, quibus lacte opus est, non solido cibo.* -- *Pro omnibus*: non per Lectionem, sed per doctrinæ auditionem, k) *Labia enim Sacerdotis custodient scientiam & legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est.* Itaque discendi ordo turbaretur, cum passim omnibus legendi scripturas privilegium concederetur, omnes pariter docere præsumerent, nullus discere, quid aliud nasceretur, quam perpetuæ dissensiones, schismata, & hæreses ex vesano illo docendi spiritu? *non autem Deus dissensionis, sed pacis.* l) *sed nunquid omnes Doctores? nunquid omnes interpretantur? minimè; sed divisiones gratiarum sunt, unde mulierculæ, quæ multa garriunt de scripturis, & suam sententiam in controversiis Fidei interponere non erubescunt, stultissimè sibi arrogant, quod non habent; qua in re suam imitantur Evam, quæ in paradiso non potuit tacere, sed tacente viro cœpit disputare cum serpente, à quo statim victa & decepta est.* m) *atque ipsa deinde virum suum decepit.* n) Multæ hoc tempore adhuc supersunt ejus generis, & malignæ curiositatis Filiæ Evæ, quæ, dum sic deceptæ, non quiescunt, sed & multos Adamos serpentinâ quadam astutiâ decipiunt. 3. *Periculosa*: ibi periculum est præsens vel errandi in materia Fidei & morum, vel impugnandi veritatem & honestatem, vel contemnendi res sacras, aut ad profana convertendi, ubi ex parte legentium præter imperitiam occupat curiositas, temeritas, aut superbia; ex parte libri legendi autem præter ambiguam, figuratam, & peregrinæ grammaticæ propriam scriptionem argumentum habet, vel altissima Mysteria, vel recondita maximè vaticinia, vel principia & exempla, mala æque ac bona; sed si passim omnibus permittatur scripturæ Lectio, habentur pleraque memorata tam ex parte legentium, quam illa omnia adsunt ex parte legendorum Librorum, ergo non abest periculum.

g) 1. ad
Cor. 12.
y. 34. 5.
& 6.
h) 1. Tim.
2. 11.
i) ad Heb.
5. y. 12.
k) Malach.
2. y. 7.

l) ad Cor.
Ep. 1. C.
14. y. 33.

m) 1. Tim.
C. 2. y. 14.
n) Gen. 3.

ARGUM. 2dum Lectionis Scripturæ sacræ in Vulgari frequens fuit abusus, aut usus cum malo eventu, ergo Tridentino rationabile præbuit fundamentum, cur res ista, ex se licet bona, & aliàs utilis, saltem passim omnibus non permittatur. Sic ex Scriptura de serpente æneo, & ex Historia Ecclesiastica, aliisque ritibus olim familiaribus constat ob similem causam usum planè fuisse sublatum; patet & experientiâ primorum temporum, de qua S. Petrus o) *in quibus* Ep. 2. C. 3. v. 16. *Pauli Epistolis sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti græcè ἀμαθῆς indoctiles, qui nempe discere ab Ecclesia nolunt, & instabiles, qui Fidei firmitatem, non habent, depravant, id est: in sensus pravos & oppositos abstrahunt, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem.* -- tum sequentium, quibus Antropomorphitarum, Millenariorum, Circumcellionum, Euchitarum, Sabellianorum, Arianorum, Macedonianorum, Nestorianorum hæreses ortæ sunt ex imperitia sensûs, & literâ occidente, vel hausta ex obstinacia Voluntatis depravatione; tum posteriorum, quibus Albigenes, Waldenses, Beguardi, Wiccliffistæ, Hussitæ, Lutherani, Sociniani, Calvinistæ, Baji, Quesnelli, Jansenii, Kemnitii, aliique hujus subleatæ indolis focii impellente spiritu privato, vel carnis, vel arrogantia in sectas & errores absurdissimos abierunt. Ex quo fluit assertum illud S. Hilarii p) *ex scriptura non intellecta omnes hæreses propagatas esse.* Hinc Ecclesia, ut Mater provida curat, ne passim sine discrimine à quovis quævis scriptura hodie legatur, probè gnara, scripturam malè intellectam omnium pene hæresum Matrem esse. cum vix ulla orta fuerit, quæ non quæliverit prælidium in scripturis, & in earum expositione non fuerit gloriata, pulchrè dicente S. Hieronymo: q) *omnes hæreses de Scripturis sibi cervicalia consuere, quæ ponunt sub cubitu universæ ætatis;* idque vel ipse Lutherus agnovit, dum scripturam librum hæreticorum appellavit, seu librum, quo abutuntur hæretici. Extat igitur rationabile Fundamentum, ne Lectio Scripturæ passim omnibus permittatur; est igitur Regula 4ta indicis Lex legitimè lata, quod in 3tia parte mihi probandum ulterius superest.

Pars 3tia Regula hæc à pluribus Pontificibus & Episcoporum Conciliis tum præformata, tum confirmata.

1. *Præformata.* Nam Gregorius VII. r) rationem reddens, cur nollet divina officia slavonicè celebrari scribit: *ex hoc sæpe volentibus liquet non immeritò facram Scripturam omnipotenti Deo placuisse, quibusdam locis esse occultam, ne, si ad liquidum cunctis pateret, fortè vilesceret, & pateret despectui, aut pravè & pateret despectui, aut pravè intellecta à mediocribus in errorem induceret;* -- Innocentius III. s) datas quidem aliquas ejus partes minùs difficiles iis legendas permittit; de aliis autem sic enuntiat: *Arcana Fidei Sacramenta non sunt passim omnibus exponenda, cum non possint passim ab omnibus intelligi; sed eis tantum, qui ea fideli possint concipere intellectu, propter quod simplicioribus inquit Apostolus; quasi parvulus in Christo lac, potum dedi vobis, non escam, Majorum enim est solidus cibus; sicut aliis ipse dicebat: Sapientiam loquimur inter perfectos; inter vos autem nihil judicavi me scire, nisi Jesum Christum & hunc Crucifixum, tanta est enim Scripturæ profunditas, ut non solum simplices & illiterati, sed etiam prudentes & docti non plene sufficiant ad illius intelligentiam indagandam; propter quod dicit Scriptura, quia multi defecerunt scrutantes scrutinio. Unde rectè fuit olim in lege divinâ statutum, ne bestia, quæ montem tetigisset, lapidaretur, ne videlicet simplex aliquis & indoctus præsumat ad sublimitatem sacræ Scripturæ pertinere.* Concilium Tolosanum t) præscribit: *prohibemus autem, ne Libros veteris Testamenti aut novi permittantur Laici habere, nisi forte Psalterium vel Breviarium pro divinis Officiis, aut Horas Beatæ Mariæ aliquis ex devotione, sed ne præmissos Libros habeant in vulgari translatos, arctissimè inbibemus.* Oxoniense u) lic ait: *statuimus & ordinamus, ut nemo deinceps aliquem textum sacræ Scripturæ auctoritate suâ in linguam anglicam vel aliam transferat per viam Libri, Libelli aut Tractatus, nec legatur aliquis hujusmodi Liber libellus, aut Tractatus janz noviter tempore Joannis Wicleff, sive citrà compositus, aut impostèrum componendus in parte vel in toto publicè vel occultè sub majori Excommunicationis penâ.* 2. *Confirmata;* hanc Regulam confirmârunt tum Summi Pontifices, Sixtus V. & Clemens VIII. additâ circa Regulam 4tam observatione & Succedentes ex ordine recudi auge-rique jusserunt: tum frequentia in Italiâ, Belgio & Galliâ Concilia, quorum specimen ex quâlibet regione unum subjicio. Mediolanense 3tium sub S. Carolo Borromæo an. 1577. sic habet: v) *de Bibliis autem vulgariter redditis & de Testamento novo in vulgarem etiam Linguam converso... ea diligens cautio adhibeatur, ut illius usus iis tantum concedatur, quibus Episcopus permittendum judicaverit;* Cameracense statuit: *non permittantur cuius de populo Libri sacræ Scripturæ linguâ vernaculâ, nisi de licentiâ Episcoporum aut Deputatorum ab eis.* Narbonense w) decernit: *Biblia verò sacra idiomate gallico conscripta legere aut domi retinere nemini liceat, nisi ab Episcopo, aut ejus Vicario Generali in scriptis obtentâ Licentiâ.* His accesserunt Comitæ Generalia Cleri Gallicani an. 1661. congregata, quorum jussu edita etiam hoc anno fuit collectio quorundam gravium authorum, qui ex professò vel

vel ex occasione sacrae Scripturae aut divinorum officiorum in vulgarem linguam translationem damnarunt, unà cum Decretis Summi Pontificis & Cleri Gallicani, ejus Epistolis Sorbonae Censuris, ac supremi Pariensis Senatûs placitis.

Porro circa Lectionem sacrae Scripturae in Lingua vulgari passim, & sine discrimine omnibus permittendam datur Lex naturalis vetans, verbum Dei improbens & Autoritas Patrum adversans, ergo Œconomia Legis Ecclesiasticae circa hanc certas condiciones praescribens est justa & legitima. 1.) *Vetans*, ne scilicet eam legat minus aut malè dispositus, aut quilibet quàm libet Scripturae partem; ut ipsi Quesnellistae tribuunt. 2.) *Improbans* x) nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis Margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis. Et y) quidam volentes esse legis Doctores, non intelligentes, neque, quae loquantur, neque, de quibus affirmant. 3.) *Autoritas Patrum adversans* vel negantium necessariam Scripturae Lectionem, quales sunt Tertul. L. 2. de praescriptione. C. 14. Clem. Alex. L. 3. Pædag. C. 11. Hieronymus L. 1. contra Pelagium. Aug. Ep. 102. ad Evodium, cum aliis Num. 60. laudatis vel notantium Lectionem minus convenire omnibus, quales sunt, Clem. Alex. L. 2. Strom. Brigen. Hom. 27. in Num. Basil. apud Theodoret. L. 4. Hist. Eccl. C. 17. Greg. Naz. Sermone 1. de Theolog. Hieron. in Com. ad C. 3. Nahum. Chryl. Hom. 16. ad Genes. Aug. L. de util. cred. C. 2. vel asserentium Lectionem quibusdam nocere; quales sunt Origen. in Prol. ad Cant. Basil. in Reg. Brev. C. 96. Ambr. C. 4. in Evang. Lucae. Hieron. in Prol. ad Ezech. Augustin. L. 2. de doct. Christi C. 6. & 13. Greg. Magn. Praef. in Cant. vel exigentium singulares ad Lectionem condiciones, quales sunt Athan. L. de Incarn. circa finem, Chryl. ad C. 1. Math. Aug. contra Adamant. C. 3. & L. 1. cont. advers. leg. C. 13. Bernard. Serm. 1. in Cantica. Unum adducam Augustinum, quem Ep. 119. fateri non puduit: *in ipsis sacris Scripturis multò nescio plura, quam scio.*

x) Math. 7.
v. 6.
y) 1. ad
Tim. 1.
v. 7.

Irrefragabilia haec momenta, quibus insistimus more Majorum, aliter sentire, aliter docere, aliter tradere nemo praesumat, qui vel exigua sacrae Scripturae factorum in Conciliis Decretorum, Sententiarum Patrum Pontificalium Constitutionum notione tinctus est, sic & quisque facile intelliget Sciolos modernos nova nobis obtrudere, tum passim sine discrimine omnibus hominibus Scripturae sacrae Lectionem in lingua vulgari commendent more reformatorum, qui? reformatorum? more Quesnelli, qui armis eorum suas sociavit Propositiones, quorum exempla videre licet in Calvini Commentariis ad Isa. C. 44. & Ep. 1. Petri; in Brentii Conf. Wittenberg. de S. Scriptura; in Kennitii examine Conc. Trid. in Gomari, Chamierii aliorumque operibus. Ne verò videar victoriam ante triumphum cecinisse, aut praelium consummasse potius, quam inchoasse, Plurimum Reverende ac Eximie Domine Praeses! Criticorum hujus temporis armaturam muniaris, adversariorum clypeis, telis, vel ut certius dicam, spiculis me infestaturus.

I M P U G N A T I O.

Ceu triumphus certus, tam plenus animi, ad pugnam me provocas, Eximiande Domine! falleris, palma necdum tua est: certasti solus, hostis ego tuus adversum te jam jam progredior.

Argumenta, quibus sententiam tuam, quae Legem Ecclesiae, promiscuam sacrae Scripturae in lingua vernacula lectionem prohibentis, mirum in modum extollis, firmatam satis, adeoque invictam putas, tria sunt: *Lex naturalis vetans, Verbum Dei improbens, & Autoritas Patrum adversans.* Validissima haec sunt, non dissiteor, munimenta: verum non tuam, sed tuae è diametro oppositam sententiam tuentur.

Ecquam, rogo, dabis Legem naturalem, quae filiis eripiat Testamentum Patris, ne legant voluntatem ejus? id cogitare vel barbarus nefas duceret. Num est, quae parvulis esurientibus panem frangere, sitientibus potum porrigere interdicit? *non solo pane & aqua vivit homo*; vivit maximè *omni verbo, quod procedit de ore Dei*, ubi verbum hoc vitam tribuens spiritualem, deprehendis? nunquid libri sacri sunt, qui illud suppeditant; & tu libros hos ipsos fidelibus esurientibus & sitientibus lege naturali oclusos esse oportere, contendis? Peccatum intellectum nostrum obscuravit tenebris; in bivio, quid agendum sit, quid omitendum, an dextrorsum, an sinistrorsum eundem, non raro ancipites haeremus. caecutientibus luce opus est, ut normam, viamque rectam liceat discernere. Verbum Dei scriptum *lux* est, tum dogmatis, tum exemplis illuminans oculos: tu eam vi legis naturalis abscondendam à palpitantium oculis, atque sub modio reponendam esse, acriter disputas? -- Ex Scriptura sacra hostes Fidei tela prominent, quae Fidem convellant; tu accessum ad *armamentarium*, in quo *mille Clypei & omnis Armatura*, fidelibus prohibes, eosque nudos & inermes lacestentium ludibrio relinquis?

Unum

Unum præcipue est, quod in sententia tua non paradoxum modo, verum à ratione alienum maxime mihi videtur; vel si velim, comprehendere, quid innuat, non queam. Legere scripturam cum vetas, addis: *in lingua vernacula*: vernacula, ut quæso, quid habet mali, ut eam tantopere averferis? Leges scribere peregrino idiomate, scilicet latino, mos erat ætatis barbaræ, ipse itidem barbarus; sed tolerandus eò facilius, quod ortum duceret à latinis, populorum, penes quos obtinuerat, tum dominis. Dogmata, quæ plebem instruant, leges, quæ regant, lingua scribere vernacula, nonne & ipsa rerum natura, & finis, quem tibi ponit Doctor & Legislator, jubent? Moses, Prophetæ, aliique Hagiographi lingua populis, quos inter debebant, familiari libros exararunt: sic exaratos legebat Rex, sic plebs legebat. Mos idem semper erat Patribus græcis & latinis; græci græce, & latini latine scripserunt, quem & Concilia tum græca, tum latina usque familiarem sibi habuerunt. Nihil profecto æquius: Verbum Divinum monopolium non est datum doctioribus; totum est omnium, totumque singulorum est.

Verbum Dei sacræ scripturæ Lectionem non modo non improbat, sed comprobat, maximeque commendat. Deut. 17. jubetur Rex, *Legem à Sacerdotibus acceptam legere omnibus diebus vitæ suæ*. Et scimus Reges fuisse, scientia, moribusque Rusticis nostris simillimos; Saul boves ab aratro præ se agitans, speciali præcepto legendi tenetur; cives nostri, quibus politioem vitæ culturam certo non denegas, & rustici non raro humaniorum literarum ac Philosophiæ Magistri promoti lege tum naturali, tum divina à lectione prohibeantur? -- Moyles morti proximus Successori suo Josue præcipit, ut *verba legis coram omni Israel, tam viris, quam mulieribus, parvulis & advenis legeret*. Deut. 31. Si lex, ut est, legenda sit mulierculis & parvulis: cur & hi & illæ non, si legere sciant, legant ipsimet? -- Josue 1. *Non recedat volamen legis bajus ab ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus*. Dies noctesque meditari legem Spiritus S. præcipit: tu eam legere, piaculum arbitraris? -- Num Christus Auctor legis novæ hoc legendi præceptum forte sustulit, aut restrinxit? potius Judæos ad S. Scripturam ceu controversiarum judicem remittit: *scrutamini Scripturas* Joan. 5. -- Primis Ecclesiæ novæ temporibus, legendi consuetudinem aut restrictam, aut prohibitam non fuisse, luculento Eunuchi Candacis Regiæ Æthiopum exemplo convincimur. Act. 8. Hic alienigena currui insidens scrutatur Isaiam Prophetam, quæque scrutatur, se non intelligere profitetur. Tu si adfuisses, reprehendisses legentem, librosque sacros è manibus abstulisses: at vero Apostolus nil increpat, nil arguit, sed ignarum instruit. -- Utilitatem sacræ lectionis Apostolus II. ad Tim. 3. apertè deprædicat: *omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus*. Videtis, quam verbum Dei tibi adversetur.

Sanctorum Patrum testimonia, si foret otium, sexcenta adderem: sed S. Chrysostomus mihi sit unus instar omnium. Homil. 9. in Epist. ad Coloss. ait: *audite, obsecro, sæculares omnes, comparate vobis Biblia, animæ pharmaca; si nihil aliud vultis, vel novum testamentum acquirite, Apostolorum Acta, Evangelia &c.* Quid quæso clarius, quid expressius dici in rem meam posset? -- Adeo toti retro antiquitati ignota lex erat aut prohibens, aut restringens sacrarum literarum lectionem.

Superest, ut, quæ disputasti copiosius, omnia fascem in unum collecta paucis refutem.

Minime necessariam esse, S. Scripturæ lectionem, inde infero, quod Ecclesia vetus, & Christiana, illa longo, hæc aliquo saltem tempore lege scripta carerint; & tum olim fuerint, tum etiamnum sint bene multi, legendi imperiti, aut intelligendi vi minime præditi. Nihil profecto levius est, hoc argumentandi genere. Quid, si dicerem: Christiani in Regionibus remotissimis, quibus deficit occasio, Legem christianam perfectiùs addiscendi, satisfaciunt, si noverint scitu maxime necessaria; igitur, dum supervenit occasio, addiscere nihil ultra tenentur? Christiani utique est, satagere perfectionis usque majoris, quam assequendi efficaciùs medium non est, quam perfectior Legis intelligentia, quæ & audiendo & meditando legem facillime comparatur. Ad finem cum tenetur Christianus, cur medium præstantissimum impune contemnere liceat?

Necessitas scrutandi Scripturas non sit generalis; stringere tamen certe germanos videtur. His cum Protestantibus communis est Patria, leges, mores, domus, mensa, ac vita denique tota. Et quis nescit Protestantes totos in legendis ac meditando libris divinis versari? An novi quid aut insoliti profero, si ex iis vel infimæ classis homines esse velim, qui comparata sibi ex lectione legis divinæ scientia Catholicos doctiores non raro pudore suffundant? minus peritis è nostris data occasione obtrudunt superstitiones turpissimas, Fideique nostræ cæcitatem; dicta mox magna textuum sacrorum copia confirmant. Qua ratione insidias effugiat rudis Catholicus, textus opponat textibus? sensum

exponat genuinum? avulsa, & alienam in mentem torta misere testimonia allata demonstrat? aut non legit, intelligere multo minus, non dicam exponere poterit.

Demus gratis, etiam Lectionem in universum necessariam non esse; non tamen continuo sit inutilis: & tu noxiam clamitare non erubescis? ad Consilia Evangelica amplectenda necessitate nemo adigitur; sed insanus foret, qui præceptum, ne quis illa amplecteretur, ex eo vellet eruere. Multa sunt, adeoque innumera, quæ ad vitam verè christianam nemo asserit necessaria; conducere tamen ad majorem vitæ perfectionem unanimi omnes ore profitentur.

Argumenta, quæ in rem tuam ex S. Literis ac Patribus magno numero congesti, nihil evincunt, nisi & esse posse, & fuisse multos, qui verbo Dei lecto impiissime fuerunt abusi. -- ausim ego affirmare, mala omnia, quorum longissimam seriem proponis, non ex Lectione, sed ex cordis malitia, & ingenii pervicacia ortum ducere. Legat Catholicus aliquis Verbum Dei scriptum; vel malâ, vel bonâ mente legit? si malâ: jam Lectio malum non facit, sed malum esse, sine culpa sua relinquit. Si mente bona: nihil admodum deprehendo, quod periculi nomine veniat. Occurrant Mysteria, quæ vires intellectus superant; quid tum? hæc ipsa mysteria, dum audit, non intelligit, idemque, qui docet, comprehendere non posse, palam profitetur. -- occurrant loca obscuriora, atque ad speciem sibi repugnantia: nunquid Catholicus est, qui ex Fide novit, non se, sed Ecclesiam solam legitimam esse controversiarum Judicem? talem Judicem si Ecclesiam non reveratur, vere Catholicus esse desinit; legat, non legat: verbo Dei audito æque, ac lecto in rem suam abutetur. Ipsissimus ille legendo facilius se convincet, sine Judice quodam controversiarum supremo male consultum esse Ecclesiæ œconomiae, cum eadem illæ difficultates, & apparentes antilogiæ, ad quas hæret dubius, luculento ipsi argumento sint, Scripturam S. adeo claram non esse, ut interprete nullo indigeat.

Inter illos, quos à Lectione sacræ Scripturæ remotos cupis, bellum peculiare movisti mulierculis. Tacent illæ utique in Ecclesia, cum inter Doctores Ecclesiæ legitimos locum habere nequeant; sed per hoc minime probas, Lectionem ipsis prohibitam. Paulus Corintho Antiochiam iter faciens, amicam comitem Priscillam Epheli manere jussit, quæ paulo post facta ibidem est judæo Apollini Fidei Magistra. Magistram Fidei cum sineret Apostolus, legentem fortè reprehendisset? -- Mitius etiam, quam tu, cum sexu devoto egerunt Ss. Patres; Gregorius Nazianzenus sororem, Basilus Eleutheram, Paulinus Celantiam, Hieronymus Marcellam, Paulam, Fabiolam, Lætam, Demetriadem, amicas ad Sacrarum Literarum Lectionem excitarunt, adeoque quotidianum iis Lectionis pensum proposuerunt.

Hæc sunt, Eximiande Domine! quæ sententiæ à Te propugnatae opponere statueram, solve, si potes: si solveris, vicium me fatebor ultro, Laureamque Doctoralem tibi gratulabor.

R E S P O N S I O.

Fallar? Eximie Domine! -- minimè -- Tu mihi non sis aded Hercules, qui mihi triumphum è manibus eripiet, enimverò arma, queis me laceffis, tela, quæ in me evibras, fulmina, quæ jactas, scuta, quæ mihi opponis, in maligna Quesnelli officinâ fabricasti, -- me non ferient; hæc toties à Ss. Patribus, Conciliorum Decretis, toties repetitis è Vaticano missis fulminibus reperiata, debilitata, enervata, ac penitus confracta sine vi & energiâ conciderunt. Videris, Eximie Domine! me solùm impugnasse, ut me tentares, me tentasse, ut me sciorum in acie, media inter tela ignea legitimo prælio exerceres, me exercuisse, ut mihi Lauream non ingloriam, sed consummato prius certamine gloriosorem præparares. --- Non reformidans igitur elatum sciorum supercilium, tuam, seu potius Adversariorum frontem, aciem ac argumentorum omnium robur denuò experiar, agam, dimicabo viriliter, in Domino confortabor. -- Ad Evangelicarum Veritatum *armamentarium* me provocas, in quo *mille clypei & armatura fortium*, eadem, quæ hoc ex armamentario mutuas, tela, in te retorquebo, eodem, quo te protegi credis, scuto, me protegi -- protectum me invincibilem obstupesces, iisdem, queis ex hoc uteris, armis, te, aut potius, Quesnelli in viciniam morantes sciolos, quorum Galeam indutus mihi insolentius insultare videris, invadam, percutiam, conquassabo. --- Ac

imò quidem, ut mens Tridentini in Regulâ 4tâ indicis cunctis eò clariùs elucescat, tuam -- meliùs dixerò -- versipellem Quesnelli mentem accuratiùs indagabo, ac in lucem ponam, est certa pervertentium ars sub speciosa verborum Larvâ sanam fidelibus mentem abscondere, ut eò faciliùs perverso pervertendi intento satisfiat, agens igitur vel Tridentinum per Regulam 4tam indicis ritè

dispositis usum Testamenti Patris coelestis commendat, simul & malè disposito-
rum abusum perstringit, vel non: si primum, quid ergo in utroque mali, quid
barbari, quod nefas deteges? nunquid expedit, *quod quanto tempore haeres par-
vulus... sub Tutoribus, & actoribus sit?* Annon prudentium subin Tutorum tutelæ,
ac œconomiae est correspondens testamenti Tabulas eripere è manibus pupillo-
rum, quos iis abufuros certò prævident ac pertimescunt? -- Si non? Cave ne
ex vesanâ judicandi præcipitantia Tridentinum rapinam fidelium in sensu Ques-
nelli commisisse, iudices è *manibus Christianorum* ait: *novum Testamentum eripere
aut ipsis oclusum tenere, cum medio, quo idem intelligere valeant, priventur, idem est,
ac Christi os ipsis obturare.* a) Spiritus mendacii non veritatis est. Tridentinum
non eripit, Testamenti tantum abusum vetat, verba luce clariora sunt Tantum
modum hunc versionis vulgaris cujuscunque indiscriminatim posuit. Reg. 4ta
inducis Tridentinae Synodi jussu, & Pii IV. p. m. approbatione editi, quæ ait;
*cum experimento manifestum est, si sacra Biblia Vulgari Lingua passim sine discrimine
permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti, quam utilitatis oriri &c.*
dum abutentium pupillorum è manibus eripit, non eripit, ut vult Quesnellus, sed asservat,
donec ætate; ac intelligentiâ maturiores, Majorenes, id est: intelligere Testa-
mentum, & eo bene uti valeant, idem occludit abutentibus, quod aperit bene
utentibus, medio quod habent, eos non privat, sed ne abutantur eo, ac per
parvulos, instabiles in fide S. Scripturæ sensus contorqueantur, non solum idem
pro iis conservat, sed & novum suppeditat, i. e. sermonum declarationem, *de-
claratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.* -- Itaque si fucatis
verbis tuis, si Quesnello ejusque asseclis fides -- Testamentum Patris coelestis
imperitæ pupillorum controversiæ sine Tutorum, ac actorum custodia relinquere-
tur, fixa in eo a Patre coelesti hæreditas filiis & filiabus prodigiis, ac coelestia
illa bona dilapidantibus indiscriminatim concrederetur, furum, latronumque spoliis
ac rapinis committeretur, daretur sanctum canibus, margaritæ ante porcos pro-
jicerentur.

b) Matth.
5. y. 2.
Bulle Uni-
genitus
Prop. 84.

2. Panem esurientibus parvulis frangendum, potum sitientibus porrigendum
non interdicit Tridentinum, absit & à me interdicerè. Hæc, qui Tridentino,
aut præviæ Dissertationi meæ affingit, dolos, ac technas meditatur, ac non nisi
gravem fidelibus imposturam facere molitur, laqueus, quem mihi pro innatâ
sciolorum astutiâ præsentas, mihi serviat, queis scioli illaqueantur.

Panis, de quo inter nos disceptatio est *panis fortium*, sed nunquid parvu-
lorum vires imbecilliores sunt, quam ut frangere possint panem istum *fortium*,
frangendus igitur est panis iste Ministerio Sacerdotum, qui in lectione parvulum
inter & magnum discrimen non facit, invidet esurientibus parvulis panem, dum
eis frangendi ministeriam dolosè subtrahit. Sicut dicitur *panis fortium*, sic &
dicitur *cibus salutis*. At non singuli cibi utiles sunt singulis, Medico spiritali hic
opus est, nonne constat cibos quamvis de se optimos non esse cunctis corporibus
salutares? nonne perspectum est exploratumque cibos validiores imbecillioribus
præbitos sæpissimè cruditatem, sæpè mortem adferre.

Videtur ac ad meliorem eruditionem perlegas historiam Concilii Tridentini
à Pallavicino conscriptam, & ex urbana & ardente Pacecum inter & Madruci-
um litigatione Argumenti mei vim ac pondus colliges. Pro parvulis S. Pau-
lus optimus sit Medicus, parvulis seu indoctis lacte magis opus est, quam solido
cibo *Apost.* teste b) *tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam,
nondum enim poteratis;* quæ mihi sub leni & blandiente verborum esca proponis,
ex illo Matth. 4. c) *non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit ab
ore Dei.* Mirum, quantum stomachum meum titillant, sed sciolorum stomacho
nauseam afferent. Christus enim hoc in loco noluit promiscuam sine temporum,
ac personarum discrimine S. Scripturæ lectionem commendare, aut inducere
(quod tua Thesis malè supponit) sed tantum eludere diabolum tentatorem ejus
circa ipsam ipsius quàm Filii Divinitatem. *Si Filius Dei es.* Ita Diabolus eodem
C. V., præcedente *Fac, ut lapides isti panes fiant.* subjungit Christus: *non in solo
pane &c.* noveritis itaque Scioli, quod me tentetis non per spiritum Dei, sed
tentatoris diaboli circa ipsum Verbum Dei, sicut ipse tentator Diabolus Christum
circa Divinitatem.

b) 1. Cor.
C. 3.

c) Matth. 4.

3. Peccatum intellectum nostrum obscuravit tenebris; vera dicis, sed falsa
infernè more Sophistarum, non prudentis Theologi, & Philosophi; sophisma, non
tuum est, sed famosi Quesnelli & discolorum ejus sociorum. Saniori igitur, utar
consequentia, & propriis te & tuos socios verbis jugulatum suspicies. Peccatum
intellectum nostrum obscuravit tenebris; ergo plebs indocta, incerta, vagans,
instabilis, imbecillis in fide, in tenebris circumerrans, nutans, ac vacillans non
suo genio & arbitrio in sacra Scripturæ Lectione relinquatur, ne sibi relicta,
novis se tenebris involvat, expellantur tenebræ apta doctione eorum, de qui-
bus Christus: *vos estis lux mundi.* Hac luce, non aliâ cæcutientibus opus est,
discutiant Doctores, discutiant Pastores tenebras intellectum populi magis obscu-
rantes, *qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justiti-
am*

Etiam erudiunt multos, quasi Stella in perpetuas aeternitates. Mens rudium prædicationum imbre, non privatâ sacræ Scripturæ Lectione infundatur, ut sic & non aliter Fidei calor augeatur, sic illorum mens veluti perfusa terra ad fructum proficiet, cum lumen ætheris ignescit clarius in corde per sacræ eruditientis flammam ardebunt, & uberiores bonorum operum fruges reddent, per eos populo scientia cœlestis communicetur, per eos interni in ipsis luminis vernum tempus aperiatur -- in bivio quid agendum sit, quid omittendum, an dextrorsum, an sinistrorsum eundem sit, non raro ancipites hæremus: sed hic proprio tuo ex Parnasso lauream mihi demeto. In bivio &c. sequitur ergo populum indigere duce, sicut indigebat populus Israeliticus duce Mose in deserto, & tres Magi Orientales duce stellâ, ut invenirent Jesum. Duce indiget populus, duce, qui videt, qui oculorum perspicaciâ fatis instructus est, etenim, *si cæcus cæco ducatum præstet, nunquid ambo in foveam cadent, sed inquit: Scriptura sola Dux, Lux est, atque Lucerna: quam futilis argumentatio? hæc si valeret, ergo nullus hæreticorum in foveam cecidit? eundem enim ducem se habere, eandem lucem ac lucernam jactitant Mahometani, Hussitæ, Zwingliani, Sociniani, Calvinistæ, Lutherani &c. hæretici omnes? si scriptura lux sola ac dux est, cur Dei populus Mosen, non scripturam ipsam in dubiis consulebat? cur Christi Discipuli euntes in Emmaus habentes etiam scripturam, nihil intellexerunt? cur ipsum verbum Dei eis manlit absconditum. Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab iis & non intelligebant, quæ dicebantur ab eis.* Cur eis Christus scripturas interpretabatur? & incipiens à Mose & Prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Cur prævia interpretatione Christi? & non prius sine illa solo ex scripturis hausto lumine: *aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum?* Cur non ad solam scripturæ Lectionem, sed prius ad Christi locutionem cor eorum cœpit ardere? *nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas.*

Lux est scriptura; sed hæc nocet oculis infirmis, ingeniis stupidis, nisi debite declaretur. Lux est, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Non modò dum legitur, sed etiam, dum ab idoneis Ecclesiæ ministris ratione dilucidâ, & ad singulorum intelligentiam accommodatissimâ exponitur, ac declaratur. Unde Psalmista: *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis,* non dicit Psalmista, sermones tui illuminant, sed declaratio, manifestatio, interpretatio eorundem hæc *intellectum dat parvulis,* indoctis & simplicibus, luce alioquin in suam, aliorumque perniciem temerè abufuris.

His adminiculis, hac luce divalगतâ fraus tua iterum -- Quæsnelli potius detegitur, ac refellitur, dum statuit: *Christianis Lectionem S. Scripturæ, præsertim Evangelii inbibere idem est, ac filiis lucis usum lucis interdiceret, & causare, cur certum quoddam Excommunicationis genus patiantur.*

4. *Armamentarium* est, in quo ad fidei defensionem mille clypei & omnis armatura. In usum destinata non omnium, sed fortium, qui norunt ictus feliciter declinare, & multa prudentiâ in interitum inimicorum arma convertere.

5. Unum hoc auribus tuis, vel ut acu rem tangam, potius heri à proavo Quæsnello prognati novi Critici auribus insolitum rationi ipsi naturæ & rerum fini à Legislatore intento dissonum -- temporibus Mosis Prophetarum, aliorumque hagiographorum, ætate Christi Apostolorum, ac primorum Patrum incognitum, à Græcorum & Latinorum consuetudine alienum Conciliis inusitatum in Regula 4ta indicis deprehendis. Perpendamus singula, & larva novi in ultimo hoc sæculi quadrante renati Critici à facie decidet. Ac quisque colliget eum vel in scripturis tam veteris, quam novi Testamenti, in consuetudine scriptorum, in Ss. Patribus in Conciliis aut parùm aut nihil versatum, aut novo nova ingerendâ studio, ac philautia abreptum esse. Ad illud Deuteronomii 17. provocor, ubi v. 18. præcipitur, ut Deuteronomium Legis à Sacerdotibus acceptum legat omnibus diebus vitæ suæ. Eximium probationis, & subtilis sequelæ specimen! sed adesto Critice! responde sciscitanti mihi. Qualis erat, cui id præcipiebatur, persona? qualis præcipiendi modus? an plebæis indiscriminatim? hic hæres., vel non nosti, vel nosti hunc fuisse regem cui id præcipiebatur. Si primum? juvenilem prodis inscitiam, si secundum, prodis dolum astutiam, imo mendacem te esse subdoli Quæsnelli discipulum; cum hanc regi datam legem ad populum rudem indiscriminatim dirigis. Obstupefce Christiane orbis! quæ sequela à rege, qui velut sapientissimus totius populi suffragio ad regimen eligebatur *ad omne genus personarum?* an ex factò singulari & per omnia dissimili elici potest Conclusio generalis, & dogmatica? quin imò textus plurimùm tibi & tuis sociis obest; si enim rex primum constitutus debuerit legis Exemplar à Sacerdotibus petere, sibi que describere, quid evidentius, quam quod volumen Legis non fuerit in manibus omnium. En novum Mendacii genus. *Legebat plebs.* Velim indices mihi in pentateucho locum, ubi scribitur populum ipsum manibus volvisse scripturas, & legisse. O infidelem ac perfidiæ plenum scribam! sanè lingua tua non est calamus scribæ velociter scribentis. Ea, quæ scripsisti, dictante Spiritu sancto non scripsisti

Dan. C. 12.
v. 3.

Luc. 18.
v. 34.

Luc. C. 24.
v. 27.

Eod. C.
v. 32.

Psal. 118.
v. 120.

ibi Luc. 11.
v. 33. Bullæ
Unigenitus
Prop. 85.

fisti -- en sufficienter refutatam in hoc uno, quod cæteris de Regibus V. T. petulanter garris; quod attinet delicatiores Philosophiæ Magistros, Clientes spiritus, ut publicè se jactitant, fortiores, verò tamen & ipsis proprio titulo Magistellos, gallicè: Petits-Maitres, moneo, ac iterùm moneo hujus generis sciolis lectionem sacrae Scripturæ admodum periculosam esse, qui, politionibus licet literis exculi, profundiora tamen Theologiæ arcana non penetrarunt, nec Religionis fundamenta ita callent, ut disputantibus de scripturæ sensu periculum non superlit, ne à callidis adversariis extra viam veritatis, quin advertant, abripiantur, qui demum in Certaminibus Theologicis nullo modo exercitati satis luminis non habent, ut possint acuta adversariorum sophismata detegere & eludere.

Dictum est olim sapienter à Quintiliano: *felices artes, si soli de iis artifices judicarent*, quantò magis id esset in rebus ad Religionem pertinentibus observandum? ubi errare nedum turpe, sed admodum noxium est, qui plura circa hanc eruditorum classem avent scire, relegant monitum Gazenigæ publici in Universitate Vindebonnensi Professoris tali classi perquam necessarium. Nec plus præsidii ex citato illo Deut. 31. v. 11. 12. & 13. sumes, ubi Moses cum sibi terminum vitæ instare prospiceret, Successori suo Josue præcipit verba Legis coram omni Israel &c. legere, etenim longè aliud est verba legis populo prælegi à Doctore Maximo, qui, siquid minus clari, & perspicui occurrat, interpretari potest. Aliud est legi ab ipso privatim populo, & propria industriâ temerè interpretari. Viden? Sciole! nunquid, dixi? Heri ex Quesnelli familia infeliciter nata es progenies. Aut Mosen & Josue, cæterosque nondum legisti, certo non examinasti, aut nova somnias, de quibus nec Moli, nec Josue, nec cæteris aliquid constabat. -- Sed pergis. Josue 1. v. 8. *non recedat* &c. fatemur id à Domino dictum esse Josue -- (non indoctæ plebi promiscuè ut mendaciter infers) quem loco Mosis constituit Ducem, & Doctorem totius populi Israel. Toties igitur noviter erras, quoties novos S. Scripturæ passus citas. Sed *nunquid omnes Doctores?* An ex Exemplo Josue ea necessitas, quam in Propos. 79. Quesnellus adstruit? apage nugas. An nondum victas porrigis manus? cur non ad Esdram confugis eodem modo, ut citatis in locis apparentes deteges passus. Sed pariter edoceberis, nec temporibus Esdræ S. Scripturam ab omni indiscriminatim populo lectam fuisse. Prout author Hexaplorum perperam ex II. Esd. g. V. & 3. concludit, liquidè constat ex ejusdem Lib. 8. v. 1. & seq. ubi in Libro legis non singuli de populo, sed solus *Esdra coram multitudine* legisse narratur, ne autem populus audiens erraret; Lectioni à Sacerdotibus interpretatio addebatur; imò *Principes ipsi familiarum, Sacerdotes, & Levitæ* uti ibid. additur v. 13. *Congregati sunt ad Esdram scribam. ut interpretaretur eis verba Legis*, undè subruendæ Quesnellianæ doctrinæ nihil adduci potuit opportuniùs, quam quod Author Hexaplorum temerè protulit ad ejus defensionem; -- Agèsis, iterùm Quesnelli confinia inter Dogmata hæres -- dum statuis: totum est omnium, totumque singulorum est, scilicet legere scripturas, id si inficias ire velis, pro innata tua subtilitate discrimen velim mihi adsignes hanc tuam inter & Quesnelli propositionem. *Scriptura est pro omnibus*: unum adhuc est, quod ex Mose adducendum esse necessarium duxi, postquam ergo Moses scripsit verba Legis hujus in volumine, atque complevit, præcepit Levitis, qui *portabant Arcam Federis Domini dicens: tollite Librum istum, & ponite eum in latere arcæ federis Domini Dei vestri*, Eodem Deut. v. 24. 25. & 26. Age denuò Sciole! si tam promptus ad respondendum, quam ad cavillandum. Num eam, quam in Regula 4ta indicis Trid. tantoperè extollebam œconomiam in tanta Mosis cautela præfiguratam non sentis? si Exemplaria S. Scripturæ in area fœderis piè ac cautè custodiebantur, quomodo verum, quomodo possibile est, ea populorum in manibus fuisse frequentia, quomodo lecta fuisse, dum non habuerunt, nunc habes filum, normam ac consuetudines veteris Testamenti, igitur ad novum: sed tam parùm ex novo, quam ex veteri Testamento præsidii speres, tibi palam demonstrabo, dixit quidem Christus Joan. 5. v. 39. *scrutamini scripturas*. Sed nihil indè pro promiscua sacrae Scripturæ Lectione ad omne personarum genus illimitatè extendenda, etiamsi Salvator Matth. 11. v. 25. innuat, arcana sapientiæ suæ revelata esse *parvulis*; etenim Christus Joan. 5. locutionem suam non ad omnes indiscriminatim homines direxit, sed ad solos incredulos, Judæos, Scribas, & *Mosaicæ legis peritos*, qui Christum tot miraculis manifestatum volebant credere *Messiam*, quos mittit ad Scripturas scrutandas, ut ex iis convincantur & discant, Prophetarum Oracula Jesu Nazareno convenire, per parvulos verò Matth. 11. non indoctos, rusticos, levissimos, ac penitè inaptos intelligit, sed humiles spiritu, quales fuerunt Apostoli pauperes, piscatores, & à mundo despecti homines, quibus revelavit arcana sapientiæ suæ, ut confunderet hujus sæculi sapientes, ut non gloriatur omnis caro in conspectu Domini; -- patet igitur Critice! te aut nimium, aut parùm, aut nihil scripturas perscrutatam esse, & temerario ausu ab Apostolorum more recessisse. -- Quod de Eunuchò affers, tuam labefactat, meam mirificè illustrat sententiam, Act. 8. v. 28. de *Eunuchò Candacis Regina æthiopo*

æthiopo legimus, quod *sedens super currum suum scrutatus sit Isaiam Prophetam*; -- sed edic maleferiate Critice! qualis erat *Eunuchus*? an unus de plebe? -- minime, sed Princeps industrius, & sagacis Ingenii super omnes Gazas, sive Thefauros Candacis Reginæ præpositus, Vir religiosus & minime temerarius, qui relicta Aulâ & Æthiopiâ venerat adorare Dominum in *Jerusalem*; à cujus proinde exemplo ad cæteros omnes duci non potest paris rationis argumentum, quinimò exemplum *Eunuchi* Doctrinæ *Quesnelli* fatale est, ac tuæ penitus repugnans, nam interrogante *Philippo* *ψ. 3.* putasse intelligere, quæ legis? respondit *Eunuchus*: quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi, quod *S. Hieron. Epist. ac Paulin.* ab *Eunuch*o dictum fuisse observat, ut intelligeres te in *Scripturis sanctis sine prævio & monstrante semitam non posse ingredi*; forte, si tu tunc temporis adfuisses, te Duce vel comite locum in curru occupassent Scioli, & sic te interprete *Philippi* auxilium superfluum, imò ridiculum ac insolens fuisset, ... porro, quis modernos Sciolos pro inflatâ eorum arrogantia exemplo *Philippi* interrogare ausus fuisset? putasne, intelligis, quæ? non humili hi *Eunuchi* exemplo permoti: quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi, sed elatâ potiùs voce respondissent: omnia possum, etsi non detur *Philippus*, aut aliquis, qui ostenderit mihi, -- pariformiter *Act. 13. ψ. 11.* *Beroenses* laudantur, *quotidie scrutantes scripturas*, si hæc ita se haberent, sive an cum his convenirent, quæ à *Paulo & Syllâ* prædicabantur, sed parem Laudem non merentur, Novatores, *quotidie scrutantes scripturas*: si hæc ita se habeant, quomodo à *Concionatoribus* annuntiantur, non poterant *Beroenses* initiis *Evangelii & Paulo* novo *Prædicatori* novum Deum annuntiantem prudenter credere, nisi re eximinatâ comperissent, hanc prædicationem consonam esse *Verbo Dei & Oraculis Prophetarum*, modò autem, postquam fides *Evangelicæ* sufficienter examinata & probata toto terrarum orbe tot sæculis recepta est, ulteriori est opus examine, sed promptâ fide ad obsequendum iis, quæ ab *Evangelii* præconibus annuntiantur. Græci græcè, Latini latinè scripserunt, hæc, ut nequam profers, dato, non concessio, te vera scribere, scripta tamen non sunt ad omnes promiscuè fideles, nec à singulis indiscriminatim legenda, sed legenda à literatis & peritis, audienda ab illiteratis & imperitis, exemplarium solitudo aut saltem raritas prius faciebat impossibile, posterius difficile, dein manifestè falsum est Græcam linguam aut Hebræis, sive Palæstinæ incolis, sive per regiones alias dispersis aut Romanis, aliisque extra Græciam nationibus fuisse vulgarem, latinam plebi haud vulgarem apertè constat; -- *Apostoli* etsi linguarum dono præditi non tamen omnium gentium linguis, sed vel græcè, vel hebraicè, vel magis chaldaico-syriacè suas exararunt *Epistolas*, sicut & *Evangelistæ*, etsi *Evangelium* omni *Creaturæ* prædicandum esse scirent, non tamen, nisi græcè, sua conscripsere *Evangelia* excepto fors *Matthæo*, qui teste *S. Hieron.* in præfat. *N. T. unus in Judæâ Evangelium Christi hebraicis literis edidit*, igitur aut nimium, aut nihil probas. --- Secundum sapientissimos fines suos Deus tam in *Lege veteri*, quàm in novâ hunc instituit ordinem, ut alii doceant, alii discant, hic regat. regatur ille, alter pascat, alter pascatur, illuminet alter, alter illuminetur; -- si ex hoc, quod Latinis idem declarandi ac explicandi *Officium* commissum sit, eruere coneris: ergo sacra *Scriptura* monopolium est datum *Doctioribus*: effræni eadem *Licentiâ* tuâ in arte critica *Moses*, *Josue*, *Esdras*, *Prophetæ*, *Apostoli*, *Doctores* unâ omnes fuerunt *Monopolæ*, cum ad unum idemque cum Latinis *officium* à *Domino* vocati sint, atque congregati, absurdior adhuc foret consequentia, si Latini ac cum ipsis omnes ex hoc fuerint *Monopolæ*, ergo Deus est *Monopolii* author, inventor, & institutor; infandum nefas! exitialis *Doctrina*! -- cautius quæso imposterum mercare, rectius judica; -- imposterum christiano zelo eos impugnes, qui sine *Licentiâ Dei*; *Mosis*, *Apostolorum* ac *Ss. Patrum*, sed jure proprio & temerario novas & spurcas ex *scripturis* dolosè venditatas merces curiofo Sexui, incautæ plebi ac superbæ *Philosophiæ* venales exponunt, qui non solum maligni monopolæ, sed ut turpes sæneratores, suis in fragmentis æs pro auro, argentum adulterinum pro genuino, *Lapides vitreas* pro pretiosis gemmis & margaritis venditare præsumunt, sic avidè ementes decipiunt, depravant, atque corrumpunt. Sicut in allatis hucusque consequentiarum generibus fallax, captiosus ac deficiens eras, pariformiter in allato *S. Pauli* argumento aut amas pariter decipere, aut te decipi egregiè experieris. -- Omnis *Scriptura* divinitus inspirata utilis est. &c. ergo etiam promiscua sine omni personarum discrimine sacre *Scripturæ* *Lectio* omnibus passim in lingua vulgari utilis est? minime id sequitur. *S. Paulo* hæc affingis, in toto citato Capite *S. Pauli* ad *Timotheum* ne vel minimum contortæ hujus illationis vestigium deprehendes. -- Omnes etiam cibi hominibus creati sunt, non tamen singuli omnibus. Affirmat idem *S. Paulus* parvulis i. e. indoctis lacte, non omnibus cibis solidioribus opus esse. Quid clariùs? idem statuit pro iis, qui in *Fide* sunt instabiles: præcipuè sit *Fides* ex auditu. Quid salubrius? & ex motivo, ne depraventur, quid cautius? *Medicinæ* aliis mortiferæ sunt, præsertim si imprudentium hominum dispositioni committantur. Hæc cape! porro

tam parùm tibi favet inter alios Patres S. Chrysoſtomus, quàm parùm tibi Paulus Apoſtolus, ſi ad ſcopum S. Chryſoftomi uti & ad temporis, ac perſonarum circumſtantias reflectas, non eſt, cur S. Patris præſidio tantopere glorieris. Agebat (non cum illiteratâ plebe) ſed cum nominibus doctis, ad lectionem idoneis, ludis verò Theatralibus, Spectaculis, nugisque hujusmodi admodùm deditis rerùmque adeò ſacrarum ſaſtidentibus, hos vehementi exhortatione (eâque uti in concionibus ſolet) nonnunquam hyperbolicâ flectere nititur in partem oppoſitam, prout ſat liquidò conſtat. Ex Hom. 3. de *Lazaro* ubi, ſi ejus verba *proprie* accipiantur; patet eſſe falſiſſima in tot ſimplicibus, & idiotis, qui literas nunquam didicerunt. Hanc autem locutionis figuram bene multis conſtat videtur innuere, nullo in caſu licitum eſſe jurare, quod alienum à vero eſt. Scopus igitur ſpectandus eſt, quem ſibi in dicendo Patres præfixerunt, qui dum vitia inſectantur, ſæpe per exaggerationem fortius declamant, quam eorum verba in grammaticali rigore patiantur; idque ab eis in Diſputationibus contra hæreſeos frequentius prædicari. S. Thomas, S. Bonav., alique graviffimi Authores annotârunt.

Hom. 15.
in gen. &
hom. 17. in
Math.

in l. 1. Joan.
lect. 7. Bre-
viloq. p. 3.
c. 5.

Porrò piiffimis ſuſpiriis optandum foret, ut ſalutares hæ aureo ex D. Chryſoftomi ore adhortationes in perveræ, ac modernæ Philoſophiæ auribus undique intonarent, profanam novandi omnia, omniâque reformandi pruriginem arcerent, ac modum ponerent effrenatæ illi licentiæ, quâ ipſam S. Scripturæ ſanctitatem, exceptionibus, riſibus, ludibrio cacchinnis excipiunt. Ipſam adeo cum fabulis diabolicâ nequitiâ comparantes. -- Eos intelligo Pſeudo-Philoſophos, Juriffas, aut Theologos ex Univerſitate aliquâ jam reduces, qui cupiditatibus, ac vanis delideriis victi, quod cupiunt, facilè credunt, quod nolunt, inſciantur -- qui in ſpectaculis frequentes, in Ludis Theatralibus primi, in Voltairiis Comœdiis, ac delectum fascinatis opufculis toti, Rouſſovii Philoſophiæ moralis tenaciſſimi, lepidis modernorum Scriptorum fabulis allecti nunquam Domini legem ſanctam, aut rarò ex merâ, & veſanâ cavillandi libidine ſcrutantur, qui ſcire omnia, reprehendere omnia, reformare omnia præſumunt eo tempore, quo adhuc imberbes ſunt, & caput eorum adhuc vacuum, qui, dum aut unum aut alium Voltairii, Rouſſovii, vel Baylii librum, aut fortè librorum Codicem legerunt, aut venuſtos, jocoſos, ad ſpeciem pios, eruditos, ac ſpecioſiores ex illis paſſus emendicati ſunt. ac memoriter didicerunt, ſe omni intelligentiâ ſuperiores, omnes examinare, diſcernere omnia, judicare ad rationis ſuæ Decempedam demetri, ac ipſas S. Sripturas explodere ſe poſſe confidentiùs, ac arrogantius arbitrentur, qui blandiori veneno inſcatâ ratiunculâ contenti nihil in ſcripturis ſibi inaccessum arbitrantur, omnia rimantur, etiam ea, quæ eorum intelligentiam excedunt, non ſubodorantes ſe peſtilenti indifferentiſſimi veneno ſub ſubdolo verborum melle propinato facilè infectos iri, quod virus ex malè præſumpto peſtiferos hos libros indifcriminatim legendi privilegio ſpargitur, incautos in animos ſerpiſit, ultrò latiùs ingraveſcit, ac penitùs totos corripit; ii ſunt, quos Divi Chryſoftomi ore admonitos volo, ne malo per longas moras invaleſcente ſerò nimis medicina paretur. -- Peſtilentes hujus Generis Libros Vulcano tradite, ſiqui adhuc veſtro in angulo lateant, -- comparate vobis Biblia ſacra, ſumite animæ Pharmaca, flores ne decerpatis, ubi blandientem ſub floribus anguem latitare noveritis, cujus halitus animæ veſtræ lethalis erit; mella ex talibus fragmentis non fugite, ubi venenum artiſcioſè permixtum animæ veſtræ mortem præparat, S. Scripturas pervolvite. Ritè diſpoſiti, uſum laudo, increpo abuſum; ſi verò circa Scripturæ ſenſum dubium ac ambiguum vobis occurrat, habetis Moſes, adite viros & ætate & ſcientiâ ſenes, atque Religione firmatos, eos interrogante, eorùmque definitioni acquieſcite. -- Vobis verò junioribus Philoſophis, qui adhuc lactandi eſtis, optimè inſerviat à Cl D. Conzen præfixus legendi modus, hunc legite, relegite, ac fidei corda retinete, quaſi diluvio quodam ait: perverſorum librorum inundatus hoc tempore orbis eſt; -- plus fanè nunc nocent libri religioni, & morum ſanctitati, quam plures olim hæreſes nocuerunt, Sæculo 4to graſſante Arianorum perfidiâ totus ſerè orbis ingemuit, & miratus eſt ſe eſſe Arianum, nunc verius eſſe lugubris experientia docet, ſpretâ omni S. Scripturæ autoritate, & ſanctitate totum eſſe indifferentiſtam; -- vide igitur etiam atque etiam, quem legas, homo nove & in orbe literato peregrine. -- A S. Chryſoftomo ad reliquos Ss. Patres revertor: -- citavi tibi nubem teſtium, quorum argumentorum vim ut Infringeres, tota tibi æternitas non ſufficeret, cur mihi unum eorum Chryſoftomum opponis, quem tuæ ſententiæ proſùs adverſari luce meridianâ clarius eſt, cur alios non adducebas ex Ss. Patribus teſtes? fatere veritatem, nullum ex iis habebas ſententiæ tuæ Patronum, pro malis, ſed ad ſanctum illud officium non vocatis inter pocula curioſè diſputantibus ſerviat illud Baſil. apud Theodoretum ad Præſectum Culinæ Imperatoris ex Scriptura diſputare volentem, tuum eſt, ait: *de pulmentis cogitare, non dogmata Fidei decoquere*: obſervandum verò præcis temporibus quandoque corruptiſſimæ verſiones vernaculæ nondum natæ erant, nonnullos S. Patres & orthodoxos Antiſtites ſacræ Scripturæ Lectionem fidelibus frequentius permiſiſſe, præſertim dùm vel aliqua neceſſitas vel utilitas hoc

L. 4. C. 15.

hoc videbatur exigere, idque eo securius, quia tunc passim major erat fidelium simplicitas, major in Fide constantia, minor in novitate propensio, minor de se ipsis praesumptio, & longè major erga Ecclesiae Praepositos Reverentia ac submissio, quam temporibus Tridentini, ubi innumeræ ad speciem catholicae versiones per orbem dispergebantur, ac modernis temporibus, quibus malitia, superbia, temeritas ac innovandi purigo multum accreverunt, observantia verò erga Ecclesiae moderatores, & Fidei sanctiores multum imminuta, ita, ut nil miri sit, quod & ea, quæ ad disciplinam pertinent, mutationi reddantur obnoxia, ex quo fluit conclusio tuum tuo in dilemmate abstrusum sophisma explicans: vel bonâ vel malâ mente legit, idem est: vel adest debita ad legendum dispositio, vel non adest, si primum, non solum cum Tridentino permitto, sed potissimum commendo S. Scripturae lectionem. Si secundum, adest periculum, ne dogmata Fidei decoquantur, arceatur igitur. -- Dein, vel in legente circa ipsa Fidei Mysteria adest prona in obsequium fidei obedientia, & cœca submissio, vel occupat curiosa de mysteriis scrutandi, ac secundum rationem, vel vires naturales ea demetiendi libido, .. si primum, iterum commendatur Lectio, ut augeatur fidelium pietas, si secundum, prohibetur, ut perversiois periculum non subintret.

Unde, si devotæ quædam animæ pio ardeant desiderio legendi sacras scripturas, hæc sancta sua desideria superioribus manifestent, quorum iudicio, si sacra Lectio prodesse possit, ipsis facilè permittetur; igitur pro diversitate personarum, temporum ac dispositionum Tridentinum approbat & improbat S. Scripturae Lectionem; sic & laudati S. Patres cum laudato devoto sexu egerunt; laudatæ à Patribus fœminæ erant ingenio & genere nobilissimæ, eruditæ linguis, meditationibus assuetæ, propterea humilitatis studiosæ, promptæque captivare intellectum in obsequium Fidei, & sequi directionem Magistrorum, quod ipsi Patres inter laudes earum commemorant; reliquæ saltem virgines erant separatæ à mundo, dicatæ Deo, studioque virtutum exercitatæ, neque triste adhuc fluxæ fidei, superbiæ, ac contumaciæ experimentum dederant; quid simili apud nos vilo exemplo ordinaturi fuissent Patres, suspicari licet ex Hieronymo scribente: *verum tu tantæ es liberalitatis, ut favorem tibi apud Amazonas tuas concilies, ut in alio loco scripseris, scientiam legis etiam fœminas habere debere, cum Apostolus doceat esse tacendum mulieribus in Ecclesia, & si quid ignorant, domi viros suos consulere.* Caveant igitur novitatum Magistri, ne illam legendi licentiam ad omnes indiscriminatim fœminas extendant, ne nimium Amazonibus cum Pelagio blandiri videantur, ac cum eo Hieronymi correptione digni reputentur. Hinc pariformiter patet fraus, & illusio Quesnelli, quam dolosum ipsius ingenium propositione 83. excogitavit ac intendit: *est illusio, sic subdole insert: si persuadere velis, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari fœminis Lectione sacrarum librorum; non ex fœminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est scripturarum abusus & natæ sunt hæreses.* Quamvis fœminæ non primum excogitent hæresin, eam tamen conceptam retinent pertinacius, studiosius adjuvant, cujus rei exempla refert Hier. in Ep. Clesiph. Sever. Sulpit. L. 2. hist. sac. Epiph. hæ. 26. atque præter Thiotam Constantiæ A. 847 Mulieres manichæas Aureliæ, & Atrebatum an. 1022, & 25. Tanchelini socias Antverpiæ an. 1123. præsertim nupero sæculo Moniales portus regii, & aliæ in Gallia noxium experimentum præbuerunt. -- Demum cum in Mose, in Prophetis, in Christo, in Apostolis, S. Patribus, Concilio, ac in ipsa Ecclesiae praxi nullum amplius sententiæ præsidium habens cum ipsis errorum Magistris ad extremum recurris effugium, & in claris Scripturae textibus puppim proramque doctrinae tuæ cum Protestantibus constituis, verum .. dic! ubi scriptum est in scripturis solas scripturas sufficere? Cavetis, duces deseris, fovea patet; hæc Protestantium opinio contradicit œconomiae divinæ, & hierarchio ordini ... *alii datur sermo sapientiæ, .. alii interpretatio scripturarum, non autem omnibus .. nunquid omnes Doctores? nunquid omnes interpretantur? sed & nunquid spiritus privatus interpretando est omnium hæreticorum protoparens? nunquid privata ad libitum scripturas declarandi libido omnium errorum ac hæresum primæva Mater est? nonne quivis pseudo-propheta se habere spiritum Domini posset gloriari? nonne sic cum jactura unitatis perpetua Fidei gliscerent dissidia? nonne consuetudo, quam in Protestantibus temerariò jactitas, origo & occasio est, cur parentes cum filiis, cum Magistris discipuli circumferantur omni vento doctrinae perversæ? ... nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint; non omnes Timothei sunt, ut ab infantia discant, non omnes habent instrumentum Paulum.*

Quod in Germania non adeo urgeatur Regulae quæ observantia, provenit ex Superiorum non contradicentium taciturnitate, & ex mera commiventia, eò quod Fideles cum A catholicis permixtini habitent; quoad statutum sufficiat subnectere illud Benedicti XIV. p. M.: *itaque, ut rem conficiamus, ubi nullus quoad vernaculam sacrarum scripturarum Lectionem, abusus irrepserit, aut sileant Episcopi, aut solum quæ indicis Regulae urgeant complementum, ubi verò abusus semel innotuit, etiam synodali decreto radicibus evellatur.*

L. I. cont.
Pelaj.

Ecce E. D. ! triumphavit hodie Veritas, securis ad radicem posita est, ut quod centenis lucubrationibus à filiis tenebrarum plantatum fuerat in cordibus hominum, irreformabili ac perpetuò valiturà Clementis XI. Constitutione excinderetur. Causa finita est, Error utinam finiatur. Vive, Vale.

DISSERTATIO TERTIA.

De Sanctorum Patrum in exponendis Scripturis Sacris Autoritate.

Adcuratiùs sanè! agi à Te non potuit, neque prudentiùs, Promotor Sapien-
tissime! quàm actum à Te est, dum vindicata Vulgatæ Autoritate, ad-
feroque de legendis Scripturis Decreto, mihi tandem Sanctionem Tridentinam,
quæ contra unanimum Sanctorum veterum consensum sacras interpretari Pagi-
nas vetat, tuendi, propugnandique Provinciam demandasti: sic enim ordine
perquàm concinno patescit, & quid legendum, & quo legendum sit modo, ne
in avia, aut devia deflectamus. Pro summa igitur, qua Sanctissimam Tridenti-
nam Synodum amplector, Reverentia, proque eadem, qua Sanctos colo veteres,
pietate, spartam hanc adsumo promptissime, & firmamentis stabilio inconcussis.

§. I. Sed ipsum Tridentinum textum recitare in antecessum juvat. Sic
autem habet Sess. IV. *ad coercenda petulantia ingenia decernit sancta Synodus, ut
nemo prudentiæ suæ innixus, in rebus Fidei & morum, ad adificationem Doctrinæ
Christianæ pertinentium, sacram scripturam ad sensus suos contorquens, contra eum sen-
sum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu &
interpretatione scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimum consensum Patrum,
ipsam scripturam sacram interpretari audeat ... Qui contravenerint, per Ordinaris
declarentur. & penis à jure statutis puniantur.* Hactenus Tridentinum ... Unde
quivis cognoscit prorsus, nimium, inutilemque fore me, si quæstionis, ut ajunt,
statum multis fixurus præambulis essem; ex verbis namque recitatis obvium cui-
que est intelligere, decreto Tridetino stringi eos, qui **CONTRA UNANIMEM
PATRUM CONSENSUM, & quidem IN REBUS FIDEI ET MORUM AD ÆDI-
FICATIONEM DOCTRINÆ CHRISTIANÆ PERTINENTIUM** sacram interpre-
tari Scripturam præsumeret.

§. II. Unum tamen præmittere operæ pretium erit, nimirum, quem signi-
ficatum illa habeant verba: *contra unanimum Patrum consensum ...* Tenendum au-
tem est cum Vincentio Lirinensi, hac lege credendum esse Patribus, *ut, quidquid
VEL OMNES VEL PLURES uno, eodemque sensu MANIFESTE, FREQUEN-
TER, PERSEVERANTER* velut quodam consentiente sibi Magistrorum consilio, acci-
piendo, tenendo, tradendo firmaverint; id pro indubitato, certo, ratoque habeatur ... Ubi
quidem recte sic distinguit Vincentius. *Nam ut doctrina aliqua (ceu Cardinalis
Peronius in sua ad Causabonum Epistola optime monet) à sanctis Patribus pro
Catholica & orthodoxa universim tradita esse credatur, minime necesse est, eam in om-
nibus Patrum monumentis reperiri. Neque enim omnes scripsere de omnibus, nec omnia
ad nos eorum scripta pervenire. Doctrina alicujus pro Catholica habendæ id erit certis-
simum indicium, cum regionis cujusque clarissimi Patres ad confirmandam eam consen-
tiant ... Sic B. Augustinus adversus Pelagianos undecim, Synodus autem Ephesina ad-
versus Nestorium decem Patribus, iisque illustribus, in doctrinam unam conspirantibus
in medium adductis, universæ Ecclesiæ consensum se se repræsentare judicavit ...* Qui-
bus sic positis ad rem ipsam progredior.

§. III. Ac primo quidem illud sumo, quod ex argumenti hactenus pertra-
ctati serie, rationeque constat, causam mihi non cum aliis modo, quam cum iis
tentandam hominibus esse, qui, Catholici cum sint, Ecclesiam docentem, in Fi-
dei morumque doctrina falli nesciam esse, ultro concedunt, Quæro autem, id
qua fieri, propugnarique ratione possit, si unanimum Sanctorum Veterum in
exponendis scripturis consensum, Regulam esse fidei ab omni periculo erroris
immunem, negemus.

§. IV. Certè repulsa semel Sanctorum oranium Fide magna ex parte Chri-
sti & Apostolorum repellentur Traditiones. Neque alia enim via, nisi per san-
ctos Patres, Doctoresque, qui singulis florere sæculis, novit Ecclesia, quid
Christus Apostolique tradiderint. *Hæc igitur duo (verba sunt Melchioris Cani
L. 7. Cap. 3.) ita sunt connexa atque conjuncta, ut divelli ac dissociari non possint,
doctrina sanctorum Patrum, & Ecclesiæ traditio: quisquis unum istorum tentavit labef-
factare, alterius quæque fidem concutiat, necesse est.* Enimvero, ut idem Canus do-
cet, cum sive Concionatores, sive Scriptores omnes, qui Sanctis antiquis succes-
sere,